

Висновки. Використання інформаційно-комунікаційних технологій є важливою складовою організації навчального процесу у вищій школі. Розробка уніфікованих шаблонів для інформаційних систем дистанційної підтримки навчальної дисципліни є важливою задачею, реалізація дозволяє підвищити впорядкованість інформаційних потоків під час навчального процесу.

Література

1. Буч Г. А. UML. Руководство пользователя / Буч Г., Рамбо Дж., Джекобсон А. – М.: ДМК Пресс, 2003. – 432 с. ил.
2. Кватрани Т. Rational Rose 2000 и UML. Визуальное моделирование: Пер. с англ. – М.: ДМК Пресс, 2001. – 176 с.
3. Леоненков А. Самоучитель UML. 2-е издание. – СПб.: БХВ-Петербург, 2004. – 432 с.
4. Мацяшек Л. А. Анализ и проектирование информационных систем с помощью UML 2.0. – М.: Вильямс, 2008. – 816 с.

Надійшла до редколегії 1.10.2009

УДК 378

Чепурна М. В.

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА НІМЕЧЧИНИ: ОРІЄНТАЦІЯ НА ІДЕАЛИ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Стаття присвячена аналізу досвіду Німеччини в організації вищої професійної педагогічної освіти, орієнтованої на ідеали гуманістичної педагогіки і психології. Ключові слова: педагогічна освіта, ідеї гуманістичної педагогіки і психології, гуманітаризація освітнього процесу.

Чепурна Г. В. Педагогическое образование Германии: ориентация на идеалы гуманистической педагогики. *В статье анализируется опыт Германии в организации высшего профессионального образования, ориентированного на идеалы гуманистической педагогики и психологии. Ключевые слова: педагогическое образование, идеи гуманистической педагогики и психологии, гуманитаризация образовательного процесса.*

Chepurna G. V. Pedagogical formation of Germany: orientation on the ideals of humanism pedagogics. *The article examines the structure of German higher educational system oriented to the ideals of humanist pedagogic and psychology. Key words: pedagogical education, ideas of humanistic pedagogic and psychology, humanitarization of educational process.*

Постійне зростання потреб сучасної економіки, науки і культури, духовних запитів громадськості, а також посилення інтегративних процесів на рубежі другого і третього тисячоліть закономірно зумовлюють важливу роль наукового співробітництва європейських країн у галузі освіти. З огляду на це, як ніколи раніше, зростає роль учителя в суспільстві. Саме в системі педагогічної освіти повинні проходити першочергові зміни, відбуватися змістовні оновлення і зміна „філософії освіти і освітніх політик”, спрямованих на знаходження паритетних співвідношень між універсальною людською місією освіти і її етнокультурною функцією, пов'язаною з передачею унікальної спадщини, збереженням національної ідентичності і, нарешті, з можливістю побудови гуманістично орієнтованого навчального процесу [2]. В основі такої освіти лежать особливого типу відношення співтворчості, співробітництва, поваги, уваги, щирості. У вирішенні цих задач освіти на перший план висувається підготовка учителя, здатного реалізувати у своїй професійній діяльності основоположні принципи гуманізму. Така тенденція спостерігається в усіх розвинених країнах світу. Вивчення та аналіз досвіду підготовки вчителів за кордоном – це важливе джерело для визначення стратегічних напрямів розвитку педагогічної освіти в Україні.

Українські науковці вивчали різні аспекти професійної підготовки та діяльності вчителя у зарубіжних країнах і в Україні: професійна освіта (Н. В. Абашкіна, С. У. Гончаренко, Р. С. Гуревич, Л. Д. Кришемінська, В. В. Ягупов), професійно-педагогічна підготовка вчителя (В. Васянович, Р. Пахоцінський, О. А. Дубасенюк), педагогіка вищої школи (Н. Б. Булгакова), педагогічна майстерність (І. А. Зязюн).

Досвід Німеччини в організації вищої професійної освіти показує, що з усіх країн Західної Європи саме тут гуманістична психологія і педагогіка отримали своє найбільше розповсюдження.

Це можна пояснити рядом причин, серед яких і культурно-педагогічні традиції, і намагання перебороти наслідки фашистської ідеології, і реакція на потреби постіндустріальної суспільної свідомості, і високий потенціал економічного і освітнього розвитку суспільства і європейських країн у цілому, серед яких Німеччині відводиться одне з перших місць.

Система вищої освіти Німеччини все більше відчуває вплив гуманістичної психології. По-перше, це ціла низка існуючих семінарів, навчальних центрів і курсів, які готують спеціалістів. Прикладом можуть бути семінари Вальдорфської школи, які широко розповсюджені в землях Німеччини. По-друге, це зміни навчальних планів і програм вищих навчальних закладів у бік збільшення різних практико-орієнтованих форм і методів навчання студентів, поглиблене знайомство з психологією людини, педагогічною психологією, з різними методиками і тактиками психологічної підтримки особистості. По-третє, це зміни співвідношення фундаментальної і спеціальної освіти в університетах Німеччини, коли професійна спеціалізація повинна починатись тільки після трьох років засвоєння студентами основ і навичок фундаментальних наук.

Однією з головних проблем будь-якої педагогічної концепції є проблема вчителя. Адже від того, наскільки він професійно досвідчений, чим більше приділяє уваги розвитку активності, самостійності, творчості учнів, тим більше від нього вимагається майстерності, тим глибшою повинна бути його професійна підготовка. Це повністю підтверджується у сфері освіти і підготовки учительських кадрів в Німеччині. Ситуацію у сфері освіти і підготовки вчителів можемо окреслити як орієнтовану на ідеали гуманістичної педагогіки і психології. В цьому напрямку стан німецької школи відтворює провідні тенденції розвитку світового педагогічного процесу.

Особливістю педагогічної освіти в Німеччині є розподіл двох фаз навчання – теоретичної і практичної. Спочатку формуються знання вчителя гімназії в галузі наукових дисциплін, а потім уже у сфері педагогіки. У відповідності до цього в першій частині навчання провідне місце займають два-три спеціальні предмети, до викладання яких готується студент. У більшості земель на цьому етапі шкільна практика включається в рамки теоретичної підготовки. Організація її проведення різна в кожній із земель. У кінці теоретичної фази студенти здають перший державний екзамен. Практична підготовка вчителя знаходиться в безпосередньому зв'язку з загальними цілями і задачами педагогічної освіти, вона визначається тим типом школи, де майбутньому вчителю доведеться працювати. Університети, вищі технічні (наприклад, Дрезденський технічний університет) і деякі інші навчальні заклади готують викладачів для гімназій, реальної і професійної шкіл (4 роки навчання). Однією з найважливіших функцій університетів Німеччини в наш час є підготовка шкільних вчителів. Вся система підготовки педагогічних кадрів в університетах спрямована на найшвидше залучення до трудової діяльності. Така позиція характерна для багатьох розвинутих країн. Беручи до уваги сучасні тенденції удосконалення змісту освіти в університетах, для яких характерним є відхід від вузької спеціалізації, можна сказати, що цей напрям буде розвиватись і дозволить збільшити підготовку спеціалістів більш широкого профілю.

Університети Німеччини охоплюють найбільший контингент студентів, володіють науково-педагогічним потенціалом і представляють собою своєрідні навчально-дослідницькі центри, які паралельно проводять підготовку спеціалістів і наукові дослідження по замовленню державних закладів, монополій і фірм. Навчальний процес в університетах ділиться на базовий (Grundstudium) і головний (Hauptstudium) етапи. Базовий етап розрахований на два роки і дає загальнотеоретичну підготовку. Головний етап навчального процесу передбачає розподілення студентів на два потоки: з практичною і теоретичною орієнтацією. За час навчання на цьому етапі (Hauptstudium) студент повинен визначити сферу своїх наукових інтересів, розширити і поглибити практичні знання, отримані на базовому етапі (Grundstudium).

З посиленням економічної функції вищої освіти її зміст пов'язується з задачами навчання, більш раціональним поєднанням теоретичної і практичної підготовки студентів. Переглянуті навчальні плани і програми, ширше впроваджується міжпредметний підхід до підготовки спеціалістів. Варіативність і гнучкість можуть бути для нас досить цікавими. Адже саме така диференціація навчання дозволяє відійти від вузької спеціалізації. В навчальних планах університетів спостерігається міждисциплінарний підхід до занять, розширення предметів, які вивчаються за вибором. Це можна дослідити, наприклад, у навчальних планах Геттингенського, Рурського, Гамбурзького та інших університетів. Кожен з цих закладів в залежності від багатьох факторів самостійно визначає зміст освіти, внаслідок чого відсутня її регламентація.

Аналіз практики навчальної роботи університетів свідчить про те, що індивідуалізація процесу навчання, збільшення контактів між викладачами і студентами стали провідними тенденціями. Основними елементами всіх форм індивідуального навчання стає комп'ютеризація. Важливою рисою організації навчальної роботи є розвинута система консультацій. Лекції займають значне місце в навчальних програмах, але останнім часом помічається тенденція до скорочення лекційних занять за рахунок збільшення роботи в малих студентських групах. У німецьких університетах надається перевага різним видам семінарів, адже вони передбачають не пасивне прослуховування, а активну участь студентів в процесі навчання. Особливе місце в семінарських заняттях займає вільна групова дискусія, яка стимулює самостійність і ініціативність при обговоренні проблем. У сучасних умовах головна увага в університетському процесі приділяється не інформативній стороні навчання, а спробі спонукати студентів творчо мислити, глибоко аналізувати факти, виробляти у себе здатність критично розмірковувати і постійно оновлювати свої знання. З урахуванням цього в університетах Німеччини ведеться широка експериментальна робота. Нововведення в організації навчального процесу спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності, посилення зацікавленості студентів до набуття знань. Найбільший інтерес представляють міждисциплінарні семінари, семінари, які проводяться під керівництвом студентів, а також такі форми групової роботи, як мікрОВикладання (тренінг), тобто імітація окремих елементів уроків, поза аудиторні заняття у вигляді створення проєктів з елементами наукового дослідження, участь в розробці реальних проєктів за замовленнями міністерств.

Заслугує уваги в університетах Німеччини робота з обдарованими студентами, мета якої – формування майбутнього інтелектуального потенціалу країни. Так, починаючи з вісімдесятих років, в університетах було організовано сім „центрів розвитку обдарованих”, які дають підтримку більш ніж шести тисячам обдарованих студентів. Використовуються різні форми, такі як читання додаткових лекцій, проведення семінарів, організація канікулярних академій і навчальних поїздок по країні і за кордон, складання спеціальних програм стажування тощо [1].

У наш час орієнтація на гуманізацію і гуманітаризацію освіти помітно впливає на розвиток освіти в Німеччині, особливо у сфері підготовки учительських кадрів, висуваючи новий ідеальний образ вчителя. Її прибічники вважають, що школа повинна не тільки давати знання, формувати навички і уміння, але й забезпечувати самовизначення і самореалізацію особистості, готувати до життя в епоху швидких соціокультурних змін у суспільстві. Представники гуманістичної педагогіки вважають, що одного інтелекту недостатньо для того, щоб вирішувати чисельні проблеми, які постають у будь-якій державі, суспільстві, цивілізації. Потрібна людина, яка могла б не тільки мислити, але й відчувати, переживати, діяти, яка б володіла розвинутою інтелектуальною і емоційною сферою. Можливості, закладені в будь-якому нововведенні, пов'язаному зі змістом чи структурою, не можуть повністю реалізуватись без відповідних змін у процесі, який визначає характер і особливості взаємозв'язків учителя і учня. „Гуманістична спрямованість учителя виступає суттєвим інгредієнтом в навчанні”, – вважають прибічники гуманістичної педагогіки.[5; 6].

Дослідження методів і форм організації навчального процесу в підготовці учителя на основі вивчення робіт таких провідних педагогів Німеччини, як Р. Брунер, В. Нікліс, Х. Хайланд, В. Цифройнда та ін., доводить, що в наш час спостерігається тенденція переносу акценту з традиційних методів навчання на нетрадиційні (мікрОВикладання, груповий динамічний тренінг, групове навчання, метод проєктів, система телебачення тощо). Втілені в останні роки форми і методи практичної підготовки пов'язані з більш ґрунтовним урахуванням індивідуальних інтересів особистості студента, психологічного клімату в мікрогрупах, а також стосунків між викладачем і студентами на рівні колегіальних, паритетних взаємодій. Беручи до уваги сучасні тенденції в галузі удосконалення освіти в університетах, для яких характерним є відхід від вузької спеціалізації, можливо припустити, що цей напрям буде розвиватись і в майбутньому, дозволить збільшити підготовку спеціалістів більш широкого профілю, скоротити розрив між психологічними знаннями і педагогічною практикою в підготовці „гуманістичного вчителя”.

Таким чином, у сучасній Німеччині чітко проявляється вироблена і стійка вже концепція професійно-педагогічної підготовки вчителя, яка все більше орієнтується на ідеї гуманістичної педагогіки і психології – вільного творчого саморозвитку, самовизначення і самореалізації особистості як майбутніх вчителів, так і їх вихованців, учнів.

Література

1. Соловьева Л. Д. Организация учебного процесса в университетах Германии / Л. Д. Соловьева. – М.: – 1998.
2. Черноволенко В. Ф. Мироззрение и научное познание / В. Ф. Черноволенко. – Киев, 1970.
3. Якиманская И. С. Принципы построения образовательных программ и личное развитие учащихся / И. С. Якиманская. – Вопросы психологии. – 1999. – №3.
4. Lehramt an Gymnasien. Universitat Heidelberg/ Zentrum fur Studienberatung , 2001, s. 24.
5. Percivai F, Ellington H. Handbook of educational Technology. – London, 1998, p.13.
6. Prahl V. Waldorfseminar. Kiel. Adwent. – 2000, s.50-55.

Надійшла до редколегії 26.09.2009

УДК 371.125

Черепехіна О. А.

**РЕФЛЕКСИВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІНАЛІЗМУ
МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ВНЗ**

У статті аналізується така важлива проблема сучасної фахової освіти майбутніх психологів, як проблема формування професіоналізму студентів в умовах вищої школи. Зокрема, важливим інструментом реалізації цього процесу автор вважає створення рефлексивного середовища у ВНЗ, яке сприятиме формуванню означеної якості майбутніх психологів. Ключові слова: професіоналізм, формування професіоналізму, майбутні психологи, рефлексивне середовище ВНЗ.

Черепехина О. А. Рефлексивная среда как фактор формирования профессионализма будущих психологов в вузе. В статье анализируется такая важная проблема современного профессионального образования будущих психологов, как проблема формирования профессионализма студентов в условиях высшей школы. В частности, важным инструментом реализации этого процесса автор считает создание рефлексивной среды в ВУЗе, которая будет способствовать формированию указанного качества будущих психологов. Ключевые слова: профессионализм, формирование профессионализма, будущие психологи, рефлексивная среда вуза.

Cherepehina O. A. Reflective environment as factor of formation professionalism future psychologists in Higher educational establishment. In the article analyzed the problem of modern trade education of future psychologists, as problem of forming of professionalism of students, is important in the conditions of higher school. In particular, an author considers creation of reflection environment in Institute of higher, which will promote forming of the indicated quality of future psychologists, the important instrument of realization of this process. Key words: professionalism, forming of professionalism, future psychologists, reflection environment of Higher educational establishment.

Нові стратегічні орієнтири розвитку вищої освіти зумовили необхідність пошуку таких підходів до практики підготовки майбутнього психолога, які формують фахівця нового типу – психолога-професіонала, готового до реалізації професійної діяльності в будь-яких умовах, участі в дослідницькій діяльності. У зв'язку з цим актуалізується проблема формування професіоналізму майбутніх психологів в умовах ВНЗ, яку слід розглядати у площині спеціально побудованого навчального середовища вищої школи. Тому ми вважаємо за необхідне створення такого рефлексивного середовища фахової підготовки, яке б сприяло формуванню вказаної вище ознаки майбутніх психологів.

Феномен створення рефлексивного середовища фахової підготовки майбутніх психологів, а разом з тим і підґрунтя для розуміння сутності феномену «рефлексія» вже проаналізовано науковцями. Зокрема, близькими до парадигми психологічного дослідження є аналіз механізмів рефлексії у працях Г. П. Щедровицького, а також моделі рефлексивної психології, групових рефлексивних процесів та структур, розроблені М. І. Найдьоновим, Л. А. Найдьоною, І. М. Семеновим, С. Ю. Степановим та ін.

Вивчення досліджень з проблеми рефлексії свідчить про наявність таких основних аспектів її вивчення у вітчизняній науці, як кооперативного, комунікативного, інтелектуального, особистісного. Кооперативний підхід постулює, що рефлексія забезпечує створення спільної діяльності індивідів з урахуванням координації їх професійних позицій та групових ролей, а також